

Kommissionens strategiska framsynsrapport 2020

Statsrådsberedningen

2020-10-12

COM (2020) 493

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet - strategisk framsynsrapport 2020 - strategisk framsyn - med riktning mot ett mer resiliert Europa

Sammanfattning

Strategisk framsyn med riktning mot ett mer resiliert Europa är den första strategiska framsynsrapporten från kommissionen, som framöver kommer att presenteras årsvis. Den strategiska framsynen syftar till att bedöma och identifiera gemensamma utmaningar samt bistå arbetet med frågor av mer horisontell karaktär.

I årets rapport behandlar kommissionen EU:s motståndskraft ur fyra olika dimensioner. I rapporten framhävs kapaciteter, sårbarheter och möjligheter inom den sociala och ekonomiska, den geopolitiska, den gröna och den digitala dimensionen av EU:s motståndskraft. Därutöver föreslås metoder för att kontinuerligt övervaka motståndskraften i medlemsländerna. Ett genomgående tema i årets rapport är medlemsländernas och EU:s hantering av covid-19-pandemin i relation till motståndskraften i EU.

Regeringen kan välkomna att kommissionen tar initiativ att årligen ta fram tematiska rapporter som analyserar närmare trender inom aktuella frågor på EU:s agenda.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionen antog i september 2020 sin första strategiska framsynsrapport. Rapporten syftar till att kartlägga nya utmaningar och möjliggöra för strategisk framsyn att ligga till grund för politiska initiativ. Kommissionen presenterade rapporten för 2020 den 9 september 2020.

Kommissionens strategiska framsynsrapport 2020 går under titeln *Med riktning mot ett mer resilient Europa*. I rapporten belyser kommissionen fyra dimensioner av EU:s motståndskraft: den sociala och ekonomiska, den geopolitiska, den gröna och den digitala dimensionen. Mot bakgrund av covid-19-pandemin kartläggs i rapporten de kapaciteter, sårbarheter samt möjligheter som måste åtgärdas på medellång till lång sikt inom respektive dimension. Dessutom presenteras, under rubriken *Agenda för strategisk framsyn*, prototyper av resultatavlor som syftar till att kontinuerligt övervaka motståndskraften i medlemsländerna.

1.2.2 De fyra dimensionerna

1.2.2.1 Den sociala och ekonomiska dimensionen

Med den sociala och ekonomiska dimensionen av motståndskraft åsyftas förmågan att hantera allvarliga ekonomiska kriser och uppnå långsiktiga strukturella förändringar på ett rättvist och inkluderande sätt. Inom ramen för EU:s kapaciteter framhävs Europas befolkning och unika sociala marknadsekonomi, med dess högkvalificerade arbetskraft och konkurrenskraftiga ekonomi. Vidare lyfts styrkor som den inre marknaden samt Europas starka handels- och investeringslänkar med länder utanför EU.

Vad gäller sårbarheter inom den sociala och ekonomiska dimensionen nämns hälso- och sjukvårdsrelaterade frågor så som att många medlemsländer inte var fullt förberedda inför krisen och upplevde problem med brist på exempelvis personlig skyddsutrustning (PPE), läkemedel samt kemikalier som krävs för utveckling av läkemedel. Även mental ohälsa till följd av karantänliknande åtgärder och ökade ojämlikheter inom ekonomi, jämställdhet och etnicitet nämns som sårbarheter. Det framhävs att kvinnor drabbats extra hårt av pandemin, både på grund av ett ökat könsbaserat våld och genom att kvinnor är överrepresenterade inom sjukvården. Pandemin har även ökat antalet människor i, eller med risk för att hamna i, fattigdom i Europa. Slutligen nämns sårbarheter som att pandemin lett till färre arbetstillfällen och att ekonomiska sektorer och företag har drabbats hårt av krisen.

Gällande möjligheter inom den sociala och ekonomiska dimensionen nämns att nästa fleråriga budgetram för åren 2021-2027 samt Next Generation EU kommer att främja betydande investeringar, innovation och ekonomisk konvergens mellan medlemsländerna. Vidare nämns att den snabba förändringen av arbetsmarknaden, så som ökade kunskaper och resurser

inom digitala arbetsverktyg, kan främja nya arbetstillfällen och öka integrationen inom den europeiska arbetsmarknaden.

2020/21:FPM5

1.2.2.2 Den geopolitiska dimensionen

Den geopolitiska dimensionen av motståndskraft beskrivs i meddelandet relaterat till Europas framgång inom sin strävan att bli öppet strategiskt oberoende¹ och dess globala ledarskapsroll. Gällande kapaciteter inom denna dimension framhävs att EU anses vara en tillförlitlig samarbetspartner och ansvarsfull ledare. EU medlar i krissituationer, får till stånd internationella avtal och använder sina sammankallande möjligheter för att skapa globala lösningar på globala problem. EU har en långvarig kapacitet och erfarenhet av att forma internationella standarder.

Som sårbarheter inom den geopolitiska dimensionen uppmärksammas i rapporten flera aktuella frågor. Exempelvis nämns en global förskjutning av makt till öst och söder samt en föränderlig fysisk och digital säkerhetsmiljö. Rapporten lyfter även att krisen lett till ökade attacker från auktoritära regimer mot demokratiska system genom missledande narrativ. Avsiktligt och oavsiktligt spridande av felaktig information samt konspirationsteorier anges utgöra ett hot mot demokratin. Vidare nämns att migrationshanteringen fortsatt kommer vara en prioriterad fråga och att pandemin visat på en sårbarhet i form av Europas behov av viktiga råvaror från länder utanför EU.

Som möjligheter inom denna dimension nämns att förskjutningen mot en alltmer multipolär värld erbjuder en ny möjlighet för Europa att stärka sin roll i den globala ordningen. Dessutom framhävs att det är allt viktigare att säkra starka samarbeten med likasinnade demokratier, och att ett stabilt regelbaserat handelssystem och lika villkor är viktiga mål för EU. Rapporten nämner att EU redan har lanserat ett initiativ inom ramverket för WTO för att fortsätta stödja tillgången och tillhandahållandet av nödvändiga hälsorelaterade produkter globalt.

1.2.2.3 Den gröna dimensionen

Den gröna dimensionen av motståndskraft innebär att nå målet att bli klimatneutralt till år 2050. För att nå detta mål behöver EU:s kapaciteter öka

¹Öppet strategiskt oberoende definieras som EU:s strävan att utforma global ekonomisk styrning och utveckla ömsesidigt gynnsamma bilaterala relationer, samtidigt som vi skyddar oss mot illojala och otillbörliga metoder. Detta kommer att bidra till diversifiering och förstärkning av de globala försörjningskedjorna. (COM (2020) 456 final, EU vid ett vägska – bygga upp och bygga nytt för nästa generation).

för att kunna återhämta sig från krisen och investera i en långsiktig hållbarhet. Som en kapacitet nämns den gröna given och EU:s starka regleringsmöjligheter inom miljöområdet. EU nämns som en global ledare inom övergången till en ren och cirkulär ekonomi, och som ytterligare en kapacitet nämns att 30% av långtidsbudgeten för åren 2021–2027 samt av budgeten Next Generation EU kommer att gå till miljö- och klimatrelaterad finansiering.

Som sårbarheter inom den gröna dimensionen nämns den nuvarande produktions- och konsumtionsmodellen samt globala klimatförändringar som påverkar även Europa. En annan sårbarhet anges vara att lägre miljöskyddsstandarder i tredjeländer kan leda till att förorenande verksamhet och avfall kan förskjutas utanför EU med en högre risk för koldioxidsläckage.

Inom den gröna dimensionen nämns en av möjligheterna vara att karantänliknande åtgärder lett till minskad förorening och att denna trend kan framhäva möjligheten till en långsiktig grön övergång och mer hållbara konsumtionsmönster. Dessutom nämns att covid-19-pandemin aktualiserat vikten av att stärka motståndskraften i Europas stadsområden så som att återinföra inslag av naturen och att se över rörlighets- och konsumtionsmönster.

1.2.2.4 Den digitala dimensionen

I rapporten beskrivs den digitala dimensionen av motståndskraft innebära att sätten som medborgarna lever, arbetar, lär, interagerar och tänker på i den digitala åldern ska bevara och förbättra områden som människans fri- och rättigheter samt säkerhet och demokrati. Som kapaciteter inom denna dimension nämns Europas långa erfarenhet av innovation och samarbete samt EU:s unika möjligheter att utforma internationella standarder vad gäller frågor som privatliv och datahantering.

Som sårbarheter nämns möjliga hybridattacker från stater och icke-statliga aktörer samt ett behov av att utveckla insamlingen och hanteringen av data inom Europa, för att främja ekonomiska och sociala fördelar. Dessutom nämns att det krävs fler investeringar på landsbygden för att utveckla nätverksmöjligheter.

Som möjligheter lyfts att digitala lösningar underlättat för undervisning runt om i Europa att kunna fortsätta trots pandemin, och att digitala lösningar även fortsättningsvis skulle kunna bidra till framsteg inom hälso- och sjukvård. Dessutom framhävs att digitala lösningar kan bidra till en mer hållbar ekonomi.

1.2.3 Agenda för strategisk framsyn

I rapporten föreslås prototyper till resultattavlor för att motivera till samtal mellan medlemsländer och andra berörda parter om hur länderna bäst kan bevaka motståndskraften. Samtalen ska bidra till att identifiera och bedöma styrkor och svagheter på EU- och medlemslandsnivå och resultattavlorna ska utvecklas tillsammans med medlemsländerna. I årets rapport ges exempel i form av en resultattavla för medlemsländernas motståndskraft mot covid-19 samt en resultattavla med ett grönt och digitalt perspektiv.

Rapporten och den övergripande agendan för strategisk framsyn ska också vara behjälplig i arbetet med frågor av mer horisontell karaktär genom att kartlägga viktiga övergripande frågor samt EU:s politiska prioriteringar och centrala initiativ i kommissionens arbetsprogram.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Rapporten innehåller inte några förslag till nya eller ändrade rättsakter.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Då det rör sig om en rapport utan konkreta förslag med effekt på vare sig EU:s eller medlemsstaternas budget, bedömer regeringen att förslaget inte medför några budgetära konsekvenser.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen kan välkomna att kommissionen tar initiativ att årligen ta fram tematiska rapporter som analyserar närmare trender inom aktuella frågor på EU:s agenda. Årets rapport lyfter fram olika dimensioner av motståndskraft, ett begrepp som förekommer på allt fler områden inom EU-politiken.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är i nuläget inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är i nuläget inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

2020/21:FPM5

Rapporten kommer inte att sändas på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rapporten innehåller inga konkreta förslag till beslut.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt då det inte rör sig om ett lagstiftningsförslag.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Inte aktuellt.

4.2 Fackuttryck/termer